

колаборації (умисел, добровільність співпраці з державою-агресором, здійснення колаборації в умовах окупації хоча б частини території України, наявність мети забезпечити підтримку державі-агресору та спричинити шкоду суверенітету, територіальній цілісності і недоторканності, обороноздатності або державній, економічній чи інформаційній безпеці України), так і визначення випадків, коли відповідна співпраця з державою-агресором не вважатиметься колабораційною діяльністю (якщо вона є вимушеною, спрямованою виключно на забезпечення життєдіяльності тимчасово окупованого населеного пункту чи інтересів громади, що відповідають законам України).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України № 2108-IX від 03.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність): Проект Закону України, реєстр. № 5144 від 24.02.2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71220
3. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: наук.-практ. комент. / А.А. Вознюк, О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, С.С. Чернявський та ін.; за ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.
4. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/kolaboracionizm>
5. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=4446
6. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/s2.pl?Article=9805&action=show>
7. Злочинна колаборація в умовах збройної агресії: практич. порадник з кримінально-правової оцінки та розмежування / за заг. ред. В.В. Малюка. Київ : Алерта, 2023. 312 с.

УДК 343.13

Маленко О. В.

*кандидат юридичних наук,
адвокат, керуючий партнер,*

Адвокатське об'єднання INTERLEGUM

ЗАБОРОНА ЗАЛУЧЕННЯ АДВОКАТА ДО КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Військова агресія росії проти України та обумовлене цим запровадження правового режиму воєнного стану ще більше посилило потребу боротьби з корупційними кримінальними правопорушеннями. Практика діяльності правоохоронних органів свідчить, що у відповідній категорії кримінальних

проваджень широко застосовуються негласні слідчі (розшукові) дії, зокрема конфіденційне співробітництво.

За ч. 1 ст. 275 КПК України під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК України [1]. Таким чином, конфіденційне співробітництво може відбуватися або шляхом використання інформації від конфідента, або через залучення конфідента до проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Відповідно до ч. 2 ст. 275 КПК України забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру [1]. З аналізу наведеної кримінальної процесуальної норми слідує, що встановлення відповідного обмеження зумовлено ризиком можливого розкриття інформації, яка є охоронюваною таємницею і її розголошення може підірвати довіру як конкретної особи, так і загалом суспільства до професійної діяльності зазначених суб'єктів. Вивчення правозастосовної практики по корупційним кримінальним провадженням свідчить, що найчастіше процесуальний інститут використання конфіденційного співробітництва пов'язаний з участю адвокатів в якості конфідентів, тому доцільно більш глибоко дослідити означену проблематику.

Обмеження на залучення адвоката до кримінального провадження в порядку ч. 1 ст. 275 КПК України зумовлено необхідністю збереження адвокатом адвокатської таємниці під якою розуміють будь-яку інформацію, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності (ч. 1 ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») [2].

Зазначене поняття розкривається і в інших нормативно-правових актах. Так, згідно ст. 10 Правил адвокатської етики, які затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року, адвокатською таємницею є: (1) факт звернення особи за правовою допомогою; (2) будь-яка інформація, що стала відома адвокату, адвокатському бюро, адвокатському об'єднанню, помічнику адвоката, стажисту або іншій особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням), у зв'язку з наданням професійної правничої (правової) допомоги або зверненням особи за правовою допомогою; (3) зміст будь-якого спілкування, листування та інших комунікацій (в тому числі з використанням

засобів зв'язку) адвоката, помічника адвоката, стажиста з клієнтом або особою, яка звернулася за наданням професійної правничої (правової) допомоги; (4) зміст порад, консультацій, роз'яснень, документів, відомостей, матеріалів, речей, інформації, підготовлених, зібраних, одержаних адвокатом, помічником адвоката, стажистом або наданих ним клієнту в рамках професійної правничої (правової) допомоги чи інших видів адвокатської діяльності [3]. З аналізу наведеного слідує, що поняття адвокатська таємниця на законодавчому та підзаконному рівні розуміється не однаково, адже обсяг зазначеної дефініції в Правилах адвокатської етики, які затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року, є більш широким.

За ч. 3 ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» обов'язок зберігати адвокатську таємницю поширюється на адвоката, його помічника, стажиста та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання зобов'язані забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення [2]. Як бачимо, чинне законодавство України, яке регламентує діяльність адвокатури та статус адвоката, до суб'єктів, що мають зберігати у таємниці відомості, які становлять предмет адвокатської таємниці, відносить досить широке коло осіб. Володіння переліченими суб'єктами конфіденційною інформацією з приводу надання правової допомоги клієнту може створити загрозу порушення адвокатської таємниці під час їх участі в проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, однак в діючому кримінальному процесуальному законі будь-яких застережень з цього приводу немає.

Беручи до уваги неведене, вважаємо за необхідне доповнити норму ч. 2 ст. 275 КПК України шляхом її викладу в такій редакції: «Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій осіб, які зобов'язані зберігати адвокатську таємницю (адвокатів, його помічників, стажистів, осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також осіб, стосовно яких припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю), нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру».

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, 11-12, 13. Ст. 8.
- 2.Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №27. Ст. 282.
- 3.Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf